

XXV. národní přehlídka amatérského divadla pro děti

Rakovník 2006

Závěrečné hodnocení poroty národní přehlídky POPELKA Rakovník 2006

Na skutečnosti, že činoherní divadlo pro děti patří k nejproblematictější oblastem celého amatérského divadla, letošní ročník Popelky Rakovník v zásadě nic nezměnil. Přesto si nemyslím, že jsme byli svědky v souvislosti s ročníky nedávno minulými přehlídky podprůměrné nebo špatné. Ba naopak, domnívám se, že celková úroveň soutěžních inscenací byla, řekněme, mírně nadstandartní a hlavně jejich přínos pro současné činoherní divadlo pro děti byl nezanedbatelný. Je více než potěšitelné, že se již tvůrci inscenací snad definitivně, myslím tím na této vrcholné úrovni národní přehlídky, vyrovnali s absencí dostatečného množství kvalitních textových předloh a zaobírají se jen těmi nejhodnotnějšími, popřípadě ty problematičtější radikálně upravují a není dnes žádnou výjimkou, že vznikají mnohé texty přímo v autorských dílnách samotných souborů. Konstatuji to s velkou radostí, neboť tento trend byl nastartován před několika lety a díky úsilí všech zainteresovaných se oblast dramaturgie v posledních letech postupně zcela proměnila, což je prokazatelné na několika předchozích ročnících Popelky. Letos jakoby toto úsilí vyvrcholilo, neboť ani v jednom z devíti sou-

těžních představení jsme nezaznamenali realizaci předlohy bez autorského podílu inscenátorů.

Takřka u poloviny soutěžních inscenací jsme byli svědky dramatizací původně nedramatických textů. Mám na mysli tituly **Kocourkovská radnice aneb S Kocourkovem se roztrhl pytel** (dramatizace Zdeněk Říha dle Ondřeje Sekory), **Veselá dobrodružství Aničky a zvířátek** (Lenka Kalousová podle Erica Thompsona), **Čerokí** (Hana Franková na motivy F. Cartera) a **Něco o Edovi** (kolektiv souboru na motivy poezie Edwarda Leara). V této souvislosti nás může jen mrzet, že se z důvodu onemocnění nemohlo představit Divadlo Malá scéna Zlín s inscenací **U nás v Nesvárově** na motivy loutkové hry Bedřicha Svatoně. Tuto inscenaci jsem měl možnost zhlédnout na regionální přehlídce a dle mého názoru by jistě obohatila celé soutěžní klání. Nepopíratelný autorský vklad, který mnohdy zasáhl až do samé struktury původních předloh, zaznamenaly i inscenace **Brekeke** Radoslava Dubanského, **Jak čarodějka k ženichovi přišla** Pavla Doležala, **Pasáček vepřů** Františka Pavlíčka na motivy H. Ch. Andersena a **Átreovci** Pavla Trtílka a Marka Mojžíška. Zcela původní text autorů Ludka Horké-

ho a Martina Písaříka **Pověsti pro štěstí**, vzniklý pro potřeby dané inscenace, pak přivezl DS Ty-já-tr Praha.

Daleko větší problémy než v dramaturgii však vidíme v samotném inscenování, které je třeba chápat v prapůvodním smyslu jako „vědomé vkládání do prostoru“. Zdůrazňuji v této souvislosti slovo VĚDOMÉ, neboť nezřídka jsme byli svědky nahodilostí v dění na jevišti a to jak při tvorbě mizanscén, tak v motivacích a jednání dramatických postav a dokonce i v kauzalitě samotného příběhu. Je, dle mého názoru, i zde nutné si uvědomit, že jen promyšlená svěbytná a tvůrčí režijně-herecká práce může vést ke kýženému výsledku. Nemůžeme si přece vystačit s tím, že, myšleno v nadsázce, pochválíme herce, že se naučí text a nepošlapají se navzájem na jevišti. Nemělo by tomu tak být nikdy, o národní přehlídce ani nemluvě.

Zmíněná nahodilost se promítla ve své nahotě již v úvodním soutěžním představení **Brekeke** Divadelního souboru M+M Hranice s podtitulem jevištní klaunerie pro dva vodníky a štika Růženku. Samotná prostinká zápletká Dubanského předlohy o setkání a sblížování dvou vodníků slouží otci a synovi Mikanovým jen jako

odrazový můstek k rozvinutí řady jevištních, spíše slovních skečů než situací, ve kterých je počítáno s aktivní účastí dětského diváka. Ten je však zapojován nikoli podle autentických dětských reakcí, ale podle libovůle účinkujících podle vzoru „ber kde ber, hlavně, že je legrace“, takže se inscenace (přes nesporné herecké kvality protagonistů) rozpadá do sledu stále méně vtipnějších čísel pokleslého kabaretu, kde jsou jakoby důležitější „dospělácké“ fórký než smysluplný tvar směřující k dětem.

Výpravná scéna, bohaté kostýmy a autorské písně rozhodně zaujmou v inscenaci Divadelního spolku Václav Zábřeh **Jak čarodějka k ženichovi přišla** autora Pavla Doležala. Režisér (Jiří Matějček, který se zároveň pokusil o textovou úpravu) i herci jsou však zrazováni nelogičnostími původní textové předlohy, jež nutí diváka k otázkám, proč se stalo právě to či ono. Řada motivů má sice v textu odůvodnění, ale tato jsou nahodilá či slabá a neobstojí. Nejpusobivěji vyznívá inscenace tam, kde se daří uplatnit herecká nadsázka a kde se prosadí režijní invence (zjevení kostlivce, proměna Krákorky v princeznu). Z vyrovnaného hereckého kolektivu na sebe více upozornila dámská část, především pak Soňa Švubová (Ježaňa) a Veronika Matějčková (Krákorka).

Divadelní soubor J. K. Tyl České Budějovice zvolil pro své jevištní zpracování dvě kocourkovské anekdoty (o tom, jak radní loví světlo do nově postavené radnice a o tom, jak se radní pokouší pozvat knížete pána na její slavnostní otevření) pod názvem **Kocourkovská radnice aneb S Kocourkovem se roztrhl pytel**. Za režisérem Zdeňkem Říhou (rovněž autor dramaturgie) stojí jasně čitelný a srozumitelný rukopis – stylizované herectví vykazující známky karikatury, jednoduchá nápaditá scéno-

grafie, skvěle použitá hudba, cit pro detail, místy dobře vystavěné gagy (Řimbaba s provazem, hádka paní starostové atd.), vyrovnané herecké výkony. Co je to však vše platné, když schází jeden z rozhodujících stavebních kamenů anekdoty, tj. čas. I anekdota (ta snad ještě více než ostatní žánry) musí mít pro to, aby byla jevištně účinná, své přesné tempo a rytmus. Absence temporytmu způsobila ve výsledku u budějovického představení spíše monotónnost a neúměrnou rozvláčnost, včetně rozmělnění poent, než směřování k hořké grotesce.

Pro svůj režijní debut si Lenka Kalousová z Divadelní společnosti Jitřenka Ostrava vybrala tři příběhy z Thomsonovy knihy Kouzelný kolotoč. Zaujalo ji téma přátelství a ochoty si pomáhat, autorova fantazie a suchý anglický humor. Vybrané části (Ztracené vousy, Motýli a Hory) proto zdramatizovala pod souhrnným názvem **Veselá dobrodružství Aničky a zvířátek** a sama sebe obsadila do role Aničky, která společně se zvířátky (mimo chodem kostýmově velmi zdařílá) prožívá veselá dobrodružství. V jejím režijním pojetí přitom není podstatné Aničku jakýmkoli způsobem ze zvířecího světa vyčleňovat, neboť netouží na zvířecí svět nahlížet z perspektivy lidí a režijní záměr se neděje ani naopak, tj. svět lidí nazírat očima zvířat. A právě zmíněná nejasnost, jakou že optikou se máme na jednotlivé příběhy dívat, způsobuje jisté rozpaky nad celkovým jednotčím smyslem inscenace a poenty jednotlivých příběhů vyznívají poněkud do prázdna.

Členové Studia Divadla Dagmar a Pedagogické školy Karlovy Vary snad ani nehrají divadlo. Především se vypráví příběh Malého Stroma, jak jej napsala Hana Franková na motivy knihy F. Cartera a nazvala ho **Čerokí**. A vypráví se sugestivně, v kruhu, předá-

vají si ho mezi sebou jako dýmku míru. A příběh indiánského chlapce spojuje všechny – diváky i herce. Mladý Strom je vytržen ze své půdy, odtržen od babičky a dědečka a přesazen do jiného světa – do sirotčince. Vše se nakonec v dobré obrátí. Sentiment se však nekona. Jedna z klíčových vět „Dědečku, já chci domů“ zaznívá věčně, o to však intenzivněji. Druhá klíčová věta „Jsme sví“ vyjadřuje soukromou náležitost a patří všem, kteří mezi sebou našli porozumění. Při současném představení patřila všem zúčastněným – těm na jevišti i těm v hledišti. Kéž by tak bylo vždy!

Soubor I. neratovická divadelní společnost Neratovice disponuje výrazným a nezaměnitelným inscenačním stylem. Tím, kdo onen styl zakládá a definuje, je režisér, scénograf, kostýmní výtvarník i choreograf Miroslav Král. Zmíněný styl lze charakterizovat maximálním důrazem na vnější režijní podobu inscenace, zejména pak na její složku výtvarnou a hudební. Na druhé straně je rovněž charakteristický malým důrazem na budování situací a vztahů mezi postavami – pokud už k tomuto budování dojde, děje se tak maximálně vnějškově expresivním, jakoby „operním“ režijním gestem. Nejinak tomu bylo i při inscenování textu **Pasáček vepřů** autora Františka Pavlíčka na motivy H. Ch. Andersena. Zvolený režijně-scénografický přístup způsobil v tomto případě, že pohádka byla připravena o velmi důležitou polohu – o emoce. Režijní stylizace nebyla totiž naplněna vnitřním obsahem postav a nedělo se tak ani v dramatických situacích. Světlou výjimkou byl pouze herecký výkon Elišky Junkové ml. v roli Princezny Mirel, která svým osobnostním vkladem dokázala řečené nástrahy překonat.

Textová volba pro inscenaci **Átreovci** Divadelního souboru Masarykova gymnázia Vsetín rozhodně

nepatří k těm obvyklým. Předloha nedávných absolventů JAMU Pavla Trtílka a Marka Mojžíška představuje ambiciózní pokus vyrovnat se s náměty antických dramat soudobým divadelním jazykem. Autoři se však nesnaží apokryfním způsobem převrátit známé podoby mýtů či je naplnit novým obsahem. V zásadě respektují situační a charakterové rozvržení známé ze zachovaných antických her. Režisér Miroslav Urubek si je dobře vědom, jakou látku má v ruce a inscenaci také směřuje ve vedení mladých herců v zásadě správným směrem. Vyžaduje spíše demonstraci než prožitek, jednoznačný postoj než charakterizaci, znakovost na úkor realistické kresby. Ne vždy se mu to daří realizovat beze zbytku, neboť postupně se v hereckých výkonech stále častěji začíná objevovat nepatřičná psychologizace a prožívání. Problematické se nám rovněž jeví znakové řešení celé inscenace, které místy trpí nedůslednostmi, protože porušuje již nastolený systém a tím může dojít i ke zcela protichůdnému výkladu. Přes uvedené vady na kráse přinesla dle mého názoru vsetínská inscenace do rakovnické přehlídky asi nejpodnětnější a neinspirativnější příspěvek ve smyslu hledání nových možností jevištního vyjádření směrem k mladému divákovi. Pražský TY-JÁ-TR se ve své inscenaci **Pověsti pro štěstí** dopustil ironizujícího, lehkovážného a zábavného pohrávání si s mýty českých dějin. Stvořil si pro tento účel fiktivní cestovní kancelář „Bejvávalo“ – motiv cestování v čase tak spojuje několik vybraných českých bájí do polohy jakéhosi „scénického comicsu“ a otevírá tak prostor pro jejich pojednání v rovině hravé nadsázky a jistého odstupu. Tento styl vyžaduje od herců především vzájemnou souhru, schopnost improvizace, smysl pro zmíněnou nadsázku, muzikální vybavenost. Tím vším je soubor

režiséra a autora Ludka Horkého v dostatečné míře vybaven, což již v minulosti několikrát prokázal. Velmi zdařilý výsledek podtrhla i vynalézavá hudební stránka, která je dílem Martina Písaříka.

S jistě oceněníhodným pokusem přiblížit dětskému publiku dílo významného básníka anglického nonsensu Edwarda Leara jsme se setkali v inscenaci **Něco o Edovi** DS Dodo Praha. Kreační trojice hereček nás v inscenaci, která vykazovala známky tzv. divadla na divadle a měla spíše intimnější charakter, uvedla do světa anglické společnosti 19. století, Learova životopisu i jeho imaginativní básnické tvorby. Bohužel, vztah těchto tří poloh inscenace, jakož i to, která z nich by pro ni měla být určující a sjednocující, nebyl zjevný. Zjevný a vyjádřený také nebyl vztah inscenátorek a hereček k ústřední figuře Edy. Je to škoda, neboť vybavenost a invence souboru je zřejmá a inscenace vykazuje jinak nepochybné divadelní kvality.

Jak vyplývá z celkového pohledu na soutěžní představení, existují i v činoherním divadle pro děti z hlediska základního inscenačního vyjadřování v zásadě dva zcela odlišné přístupy či principy, jež vedle sebe existují již řadu let. První bychom mohli označit jako tzv. iluzivní či chcete-li interpretační, kde je základem pro budoucí inscenaci řekněme pravidelná textová předloha, kterou inscenátoři s větší či menší mírou osobitosti a tvořivosti interpretují a kde je nositelem ústředního tématu samotný příběh (např. Átreovci, Pasáček vepřů atd.); druhý bychom mohli nazvat tzv. antiiluzivní či noninterpretační, kde text jako takový tvoří pouze jakýsi rámec či se stává katalyzátorem k rozhrávání jednotlivých situací a kde se nositelem ústředního tématu inscenace stává samotná hra či pohrávání si s jednotlivými motivy, často i za aktivní účasti dětského divá-

ka (např. Pověsti pro štěstí, Něco o Edovi atd.). Nemohu se zbavit dojmu, že na tento druhý způsob vyjadřování začíná hřešit stále více divadelníků tvořících pro děti a to pod dojmem, že je vlastně v „divadle na divadle“ dovoleno vše a že tento princip vše také omlouvá. Pod rouškou zdánlivé hravosti a „blbnutí“ na jevišti se pak snaží ukrýt jisté neumětelství a neschopnost vytvořit celistvý divadelní tvar. Dejme si pozor, aby se slovíčko „hravost“ nestalo pouhým synonymem naší vlastní bezradnosti. A kdo si myslí, že dětem je to stejně jedno, jen když je „veselo“, nechť jim je varováním právě letošní Popelka.

Je nutné zmínit ještě jednu důležitou skutečnost. Pro několik posledních ročníků rakovnické přehlídky je rovněž příznačné, že tvůrci se ve svém dramaturgickém uvažování nespolehají jen na klasické pohádkové příběhy, ale že látky hledají i v jiných teritoriích. Výrazným počinem v této oblasti byla letos inscenace Átreovci, inspirovaná antickou mytologií, ale stejně tak můžeme hovořit i o inscenacích Kocourkovská radnice, Čerokí či Něco o Edovi.

Bez reflexí skupin dětských diváků si již rakovnickou přehlídku nedokážeme představit. O potřebnosti této zpětné vazby snad dnes již nikdo nepochybuje – o vystupujících souborech ani nemluvě. Rád bych touto cestou poděkoval těm, kteří nám zážitky dětí zprostředkovávali – PhDr. Marcele Škábové, Evě Kodešové, Marii Poesové, Lence Novotné a v neposlední řadě Bedřichu Čermákovi.

Tak Popelce je letos pětadvacet! Divadelníci, je nejvyšší čas se o ni ucházet. Ale pozor, je to již šarmantní dáma, která se nenechá jen tak opít rohlíkem. A bude hůř! Doufejme...

Milan Scheibal

**Odborná porota národní přehlídky amatérského činoherního divadla pro děti POPELKA Rakovník
udělila tato čestná uznání:**

Soně Švubové

za roli Ježani v inscenaci Jak čarodějnice k ženichovi přišla

Veronice Matějčkové

za roli Krákorky v inscenaci Jak čarodějnice k ženichovi přišla

Elišce Junkové ml.

za roli Princezny Mirael v inscenaci Pasáček vepřů

Hereckému kolektivu Divadelního souboru J. K. Tyla České Budějovice

za hereckou souhru v inscenaci Kocourkovská radnice aneb S Kocourkovem se roztrhl pytel

Divadelnímu souboru Masarykova gymnázia Vsetín

za herectví v inscenaci Átreovci

Divadelnímu souboru J. K. Tyl České Budějovice

za objevnou dramaturgii

Antonii Urbancové a Zdeňku Říhovi

za scénografické řešení inscenace Kocourkovská radnice aneb S Kocourkovem se roztrhl pytel

Pavle Radové, Michaele Spurné a Slávce Stojančevové

za kostýmy k inscenaci Veselá dobrodružství Aničky a zvířátek

**Odborná porota národní přehlídky amatérského činoherního divadla pro děti POPELKA Rakovník
udělila tyto ceny:**

Hereckému kolektivu Dětského studia a Studia Divadla Dagmar Karlovy Vary

za hereckou souhru v inscenaci Čerokí

Hereckému kolektivu Divadelního souboru Ty-já-tr Praha

za herecké autorství a souhru v inscenaci Pověsti pro štěstí

Miroslavu Královi

za scénografické řešení inscenace Pasáček vepřů

Divadelnímu souboru Masarykova gymnázia Vsetín

za dramaturgii inscenace Átreovci

Divadelnímu souboru DODO Praha

za svébytné přiblížení světa Edwarda Leara dětskému divákovi

Miroslavu Urubkovi

za režii inscenace Átreovci

Dětskému studiu a Studiu Divadla Dagmar Karlovy Vary

za inscenaci Čerokí

Divadelnímu souboru Ty-já-tr Praha

za inscenaci Pověsti pro štěstí

**Odborná porota národní přehlídky amatérského činoherního divadla pro děti POPELKA Rakovník
do programu Jiráskova Hronova 2007 doporučila:**

Inscenaci **Pověsti pro štěstí** Divadelního souboru Ty-já-tr Praha

**Odborná porota národní přehlídky amatérského činoherního divadla pro děti POPELKA Rakovník
do programu Jiráskova Hronova 2007 nominovala:**

Inscenaci **Čerokí** Dětského studia a Studia Divadla Dagmar Karlovy Vary